

Sociologiska institutionen

SOCK04 (15 hp)

Höstterminen 2017

Kandidatuppsats

Att inte kunna utvisas

- asylsökandes narrativ om inkludering och exkludering i kraft av praktiska verkställighetshinder

Författare: Isak Engdahl

Handledare: Vesa Leppänen

Förord

Den här undersökningen hade inte varit möjlig att genomföra utan informanterna som på ett öppet och generöst sätt låtit mig ta del av deras berättelser. Min tacksamhet för denna gest är svår att sätta i ord. Tack till Victor Bergström för att ha väckt min uppmärksamhet för ämnet uppsatsen undersöker och för outtröttligt vänskapligt stöd under skrivandet. Min handledare Vesa Leppänen har inte enbart bidragit med insiktsfulla kommentarer om arbetet utan också motiverat mig personligen, tack. Jag skulle slutligen vilja tacka professor Anna Lundberg för att ha hjälpt mig reda ut olika frågor jag stött på under arbetets gång.

Abstract

Titel: Att inte kunna utvisas - asylsökandes narrativ om inkludering och exkludering i kraft av praktiska verkställighetshinder

Namn: Engdahl, Isak

Vissa asylsökande får ett utvisningsbeslut som inte kan verkställas och stannar i Sverige utan uppehållstillstånd. Syftet med denna fallstudie är att undersöka berättelser från personer som är föremål för sådana praktiska verkställighetshinder om deras livssituation. Frågeställningarna som anläggs handlar om vad asylsökande berättar om sina erfarenheter och hur dessa kan förstås. Uppsatsens teoretiska ramverk utgörs av liminalitet, socialt kapital, social inkludering och exkludering. Eftersom berättelser om asylsökandes livssituation står i fokus används en tematisk narrativ analysteknik som är innehållsorienterad. Huvudsakligt resultat är att asylsökande som är föremål för praktiska verkställighetshinder inkluderas i flera sammanhang samtidigt som exkluderingsprocesser är aktiva parallellt och inverkar på den sociala sfären. Exkluderande hinder mildras med stöd av informanternas sociala nätverk, vilket pekar på vikten av ett socialt kapital. Att söka asyl och vara i kontakt med Migrationsverket analyseras utifrån liminalitet som en process där förhandlingar av sociala kategorier genomförs. Det rättsliga predikamentet har upplevts som påfrestande i följd av att sökanden inte har mandat för att möta de krav som förväntas av myndigheten.

nyckelord: asylsökande, praktiska verkställighetshinder, limbo, narrativ, social inklusion, exkludering, liminalitet, socialt kapital

Antal ord: 10 358

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND OM PRAKTISKA VERKSTÄLLIGHETSHINDER	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	4
2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	4
2.1 TIDIGARE FORSKNING	4
2.1 LIMINALITET, SOCIAL EXKLUDERING, INKLUDERING OCH SOCIALT KAPITAL.....	5
3. METOD OCH MATERIAL	7
3.1 BEARBETNING AV MATERIALET	8
3.2 GENOMFÖRANDE.....	9
3.3 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	10
3.4 METODKRITIK	11
4. RESULTAT & ANALYS	12
4.1 BESKRIVNING AV INFORMANTER.....	12
4.2 OLIKA FORMER AV INKLUDERINGSPROCESSER.....	13
4.3 OLIKA FORMER AV EXKLUDERINGSPROCESSER	15
4.4 ATT VARA FÖREMÅL FÖR MYNDIGHETSKONTROLL.....	18
4.5 UPPLEVELSER AV LIMBO	19
4.6 ATT HANTERA EXKLUDERINGEN	21
5. AVSLUTANDE DISKUSSION	23
REFERENSER	26
BILAGA 1 – INTERVJUGUIDE	29
BILAGA 2 – PRESENTATIONSBREV	30

1. Inledning

Asylsökande som inte bedöms ha skyddsskäl blir i regel nekade asyl i Sverige och föremål för utvisningsbeslut. Vid vissa specifika omständigheter är emellertid en sådan utvisning inte genomförbar, vilket Migrationsverket beskriver som att det i utvisningsbeslutet föreligger verkställighetshinder. Personer i denna situation kan inte fullfölja sin utvisning och i följd av detta stannar de i Sverige, vanligtvis utan permanent uppehållstillstånd och med mycket begränsad åtkomst till välfärdsinstitutioner. Möjligheterna till boende, ekonomisk ersättning, arbete och studier är inskränkta. Det är utfallet av denna byråkratiska och juridiska bestämmelse för enskilda personer som föreliggande uppsats handlar om.

Situationen för asylsökande som är föremål för praktiska verkställighetshinder har beskrivits som ett tillstånd i ”limbo” där livssituationen präglas av en mångfacetterad och djup osäkerhet, på grund av att personerna är i landet men inte har rätt att stanna kvar (Sveriges Radio, 2011). I Svenska Dagbladet skriver representanter från asylrättsorganisationer och praktiker hur personer drivs till ett exkluderat liv i fattigdom med få rättigheter och mycket begränsad åtkomst till välfärdstjänster (Baksi mfl. 2016). Röda Korset rapporterar om ”hemlöshet, hunger och kraftigt försämrad hälsa” för personer i situationen (2016. s. 8) Enligt Flyktinggruppernas Riksråd (2017) finns det heller ”ingen borte gräns för hur länge en sådan situation kan bestå”.

Utifrån ett sociologiskt perspektiv ämnar jag undersöka vad asylsökande som är föremål för praktiska verkställighetshinder berättar om sina erfarenheter av limbo. Av särskilt sociologiskt intresse väcker limbosituationen ett spänningsförhållande mellan att socialt inkluderas samtidigt som individen exkluderas från flera institutionella sammanhang. Uppmärksamhet riktas också mot asylsökandes bevisbörda i asylprocessen och hur dessa hanterar sin livssituation.

1.1 Bakgrund om praktiska verkställighetshinder

Om en asylsökande får avslag i samtliga rättsliga instanser och ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut (avlägsnandebeslut) är fattat, finns det möjlighet att lämna in en anmälan om verkställighetshinder, det vill säga hinder mot att genomföra ett avlägsnandebeslut. Anmälan kan göras av både Migrationsverket och asylsökande. Ifall anmälan görs av asylsökande måste denna bevisa att verkställighetshinder föreligger. Sådana hinder kan vara av olika karaktär, så som nya skäl för skyddsbehov eller medicinska orsaker som hindrar en resa

(Migrationsverket, Årsredovisning 2016. s. 46). Det skäl som är av intresse för den föreliggande uppsatsen utgörs av praktiska verkställighetshinder. Det innebär att sökanden ”inte kan resa till anvisat mottagarland” på grund av orsaker ”utanför den enskildes kontroll” (SOU 2017:84. s. 15). Orsakerna till varför praktiska verkställighetshinder uppstår är enligt en statlig utredning svåra att i sin helhet beskriva, men förekommande är att:

- Det kan vara praktiskt omöjligt att ta sig till landet.
- Det kan finnas en ovilja från landets sida av politiska skäl att ta emot personen.
- Det kan vara svårt för den enskilda personen eller myndigheter att visa att personen är medborgare eller har rätt till vistelse i det anvisade mottagarlandet. (SOU 2017: 84. s. 15)

Ifall Migrationsverket bedömer att praktiska verkställighetshinder föreligger så finns det juridisk grund för att bevilja tidsbegränsade¹ eller permanenta² uppehållstillstånd beroende på skattningar om hindret bedöms vara övergående eller mer varaktigt (SOU 2017: 84. s. 103-104). Vad som gör fenomenet med praktiska verkställighetshinder speciellt, som slås fast i samma utredning, är att detta uppehållstillstånd sällan beviljas

Trots detta vistas ett antal personer under längre perioder i Sverige i ett juridiskt ingenmansland, där avvisnings- eller utvisningsbeslut inte kan verkställas av praktiska skäl utanför personernas egen kontroll men där uppehållstillstånd inte beviljas. (ibid. s. 13)

Utredningen slår fast att uppehållstillstånd beviljas ”i ytterst liten utsträckning” när praktiska verkställighetshinder åberopas (ibid. s. 321). För att beviljas uppehållstillstånd kräver Migrationsverkets praxis att en faktisk utresa eller ett utvisningsförsök har genomförts med misslyckat utfall. En avgörande del i processen med att få erkända praktiska verkställighetshinder är den enskildes grad av ”samarbete” i ansträngningar som att skaffa dokument för att styrka sin identitet och hemvist. Samarbetet som eftersöks kan också bestå i att närvara vid möten för så kallade återvändandesamtal och ge korrekt information, fingeravtryck, kontakta ambassader och liknande (European Migration Network, 2016. s. 49). Ifall den enskilde inte bedöms ”samarbeta” fräntas hen rätt till boende och ekonomisk ersättning (SOU 2017:84 s. 14.). Enligt en rapport av Röda Korset är kraven på samarbete oproportionerligt höga, och även om asylsökanden samarbetar är det vanligt att ersättning dras in (2016).

¹ 5 kap. 11 § i Utlänningslagen

² 5 kap. 6 § i Utlänningslagen

När ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut föreligger har den enskilde varken rätt till arbete eller utbildning. Det finns däremot en möjlighet att bli beviljad undantag från arbetstillstånd (AT-UND) vilket öppnar för annan försörjning. För att arbeta utan medborgarskap behövs i regel arbetstillstånd, vilket är ett krav asylsökande i denna position kan bli beviljade undantag från. Tidigare var personer med utvisningsbeslut beviljade månatligt bistånd på cirka 1800 kronor och tillgång till boende i flyktingförläggningar, men detta stöd gäller sedan år 2016 inte längre (Röda Korset, 2016).

Nästa steg för personer som inte kan fullfölja sin utvisning eller medverkar till att en utresa ska komma till stånd är att vänta tills utvisningsbeslutet upphör att gälla, vilket öppnar för möjligheten att söka asyl och påbörja helt en ny asylprocess. Utvisningsbeslut preskriberas 4 år efter det vunnit lagakraft (SOU 2017:84. s. 327). Att bli beviljad uppehållstillstånd i följd av preskription har också juridisk grund, om den inträtt utan ”den enskildes förskyllan och det finns synnerligen ömmande omständigheter”³. Den nämnda utredningen slår emellertid fast att också när det gäller preskription har ”mycket få tillstånd på senare tid... beviljats” (ibid.).

När det gäller konkreta antal eller uppskattningar på den totala mängden personer som är föremål för praktiska verkställighetshinder, så är detta inte möjligt att slå fast på grund av statistiska tillkortakommanden (SOU 2017: 84. s.). Det finns också en svårighet att beräkna antal personer som i praktiken har praktiska verkställighetshinder, eftersom Migrationsverket kan bedöma att så inte är fallet och istället lägga tonvikt på att individens grad av samarbete varit bristfälligt. Det finns således grund för att tala om erkända och icke-erkända praktiska verkställighetshinder utifrån Migrationsverkets bedömningar av enskilda ärenden. År 2015 skattades emellertid antalet till drygt 10 000 personer i en riksdagsmotion (Motion 2015/16:1714). År 2016 hade Polismyndigheten 21 000 utvisningsärenden som inte var uppklarade, antalet inbegriper emellertid också papperslösa som gömmer sig undan myndigheter (Baksi & Yesil m.fl. 2016).

Grupper som är särskilt berörda av praktiska verkställighetshinder har vanligtvis ett utvisningsbeslut till så kallade svaga stater, där de statliga institutionerna är bräckliga och det är svårt att få kontakt med ambassadpersonal (SOU 2017:84. s. 15). Ett exempel för kategorin svaga stater är Somalia. Praktiska verkställighetshinder förekommer bland annat för palestinier

³ 5 kap. 6 § i Utlänningslagen.

från Gaza eftersom ”gränsövergången mellan Egypten och Gaza är stängd”, palestinier är inte välkomna. Även bidooner från Kuwait vars stat ”inte erkänner dom som medborgare” som följd av att gruppen är statslös och att det inte finns krav på ansvar för att ta emot statslösa (ibid.). Asylsökande från Eritrea är också en grupp där praktiska verkställighetshinder är förekommande i utvisningsbeslutet enligt statistik från Migrationsverket (Sveriges Radio, 2016).

Det är mot bakgrund av denna beskrivning av de rättsliga villkoren för personer som är föremål för praktiska verkställighetshinder, som syftet med föreliggande uppsats är sprunget ur.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka asylsökandes berättelser om sin livssituation, vilka är föremål för praktiska verkställighetshinder. Studien inbegriper också berättelser om att bli myndighetskontrollerad, samt sätt asylsökande hanterar sin livssituation. Syftet ansluts till ett kumulativt kunskapsintresse eftersom det saknas sociologiska studier om ämnet i en svensk kontext. Mina frågeställningar är följande

- Vad berättar asylsökande som är föremål för praktiska verkställighetshinder om sin livssituation?
- Hur kan vi förstå dessa berättelser utifrån teorier om liminalitet, social exkludering, inkludering och socialt kapital?

2. Teoretiska utgångspunkter

2.1 Tidigare forskning

När det gäller limbot som uppstår i kraft av praktiska verkställighetshinder, i synnerhet i en svensk kontext, finns det i dagsläget få studier skrivna. Det som finns tillgängligt är huvudsakligen juridiska uppsatser som kretsar kring juridiska bedömningar (se exempelvis Johansson, 2014). Däremot finns det en bred litteratur kring flyktingars och asylsökandes upplevelser av etableringsprocessen. Ett flertal studier påvisar också hur flyktingar utan uppehållstillstånd, strandsatta migranter och irreguljära migranter befinner sig i en marginaliserad position i samhället (se exempelvis Manjikian 2013). Två studier som informerat det teoretiska perspektiv som föreliggande uppsats anlägger redogörs för härnäst.

I avhandlingen "Refugee narratives in Montreal: negotiating everyday social exclusion and inclusion" undersöker författaren flyktingars narrativ om vardagspraktiker utifrån teorier om social exkludering och inkludering (Manjikian, 2013). Särskilt intressant i den studien är att författaren belyser de samhällsnyttiga insatser som flyktingarna som intervjuades ägnar sig åt. Författaren menar att det är vanligt förekommande att flyktingars agens inte får möjlighet att illustreras, speciellt i studier som fokuserar på social exkludering och att vara utsatt. Frånvaron av agens i sådana studier tjänar enligt författaren till att reproducera felaktiga bilder av flyktingar som "passiva och missbrukare av systemet" (ibid. s. 183). Undersökningens resultat visar att flyktingar aktiverar sig på flera olika sätt, i stadslivet, politiska organisationer och föreningsliv. En slutsats i studien är att social inkludering och exkludering växelverkar i avseendet att de är aktiva processer som samvarierar i vardagen (ibid. s. 39).

I boken "The dispersal and social exclusion of asylum seekers - Between liminality and belonging" undersöker författaren främst asylsökandes upplevelser av ortsplacering i följd av den ansvarsfördelning som åligger kommuner i Storbritannien (Hynes, 2011). Liminalitet i studien utgörs av ett osäkert tillstånd som orsakas av särskilda policys som förhindrar asylsökande att rumsligt slå rot. Författaren illustrerar förhållandet mellan liminalitet och det mer trygga tillståndet av 'belonging' som ett kontinuum med två punkter som individen rör sig mellan (ibid. s. 176).

Dessa studier ligger som grund för det teoretiska perspektiv som denna uppsats presenterar. Mot bakgrund av att det empiriska fältet som rör praktiska verkställighetshinder utgör är relativt outforskat inom sociologin menar jag att beprövade teoretiska ingångar som varit givande i närliggande empiriska fält, kan vara till fördel för att förstå uppsatsens särskilda fenomen. Den tidigare forskningen väcker frågor kring hur inkluderings- och exkluderingsprocesser verkar i en svensk kontext, samt vilka följder detta har för personer som är föremål för praktiska verkställighetshinder. I nästkommande avsnitt presenteras de analytiska begrepp som kommer att tillämpas på uppsatsens empiriska iakttagelser för att undersöka detta närmre.

2.2 Liminalitet, social exkludering, inkludering och socialt kapital

I detta avsnitt presenteras de centrala begrepp som kommer att utgöra uppsatsens analysverktyg. Liminalitet är ett begrepp som återkommer främst i antropologiska studier om flyktingars liv i flyktingläger men på senare tid även i sociologiskt grundade undersökningar (Hynes, 2011). Vad liminalitet begreppsligt avser ringa in är subjektets "tillstånd av att vara mellan kategorier,

vare sig det är bestämda kulturella klassificeringar eller mer formaliserad juridisk status” (Hynes, 2011. s. 2). Utifrån den föreliggande uppsatsens empiriska område utgör asylprocessen den utlösare som aktualiserar kategorier så som flykting och medborgare, icke-uppehållstillstånd och uppehållstillstånd. Liminalitet har enligt tidigare forskare beskrivits mer erfarenhetsnära som ”... att nyligen ha lämnat ’där’, men som inte ännu helt tillåts vara ’här’.” (Lewis, 2007. s. 103). Limbosituationen som följer av praktiska verkställighetshinder avspeglas med klarhet i liminalitetsbegreppet i avseendet att asylsökande får vara i landet men inte har rätt att vara medborgare på grund av avsaknad av uppehållstillstånd. Liminalitet betecknar på så sätt ett tillstånd som uppsatsen avser undersöka närmre, framför allt hur detta upplevs vilket berättelserna ger uttryck för.

För att få en större teoretisk förståelse om hur det liminala tillståndet upplevs av asylsökande används begreppen social inkludering och exkludering. Det finns ett flertal olika definitioner och synsätt på hur dessa begreppen bör förstås, som är influerade av exempelvis systemteoretiska och poststrukturella kunskapstraditioner (Petersson & Davidsson, 2016. s. 18). Med social exkludering avses i denna uppsats ”ofrivilligt icke-deltagande genom olika typer av uteslutningsprocesser som det ligger utanför individens eller gruppens möjlighet att få kontroll över” (ibid. s. 11–12). Exkludering är därmed ett brett begrepp som belyser olika begränsningar och utestängningar för den enskilde individen, institutionellt och resursmässigt, som har följder för hur livet utvecklar sig. Som analytiskt begrepp riktas därmed strålkastaren mot innehåll som ger uttryck för begränsningar av asylsökandes möjligheter. Med social inkludering avses istället de sätt på vilket individen blir inbäddad i samhället, exempelvis genom att ingå i språkliga och värdemässiga gemenskaper, sociala relationer eller utbildningar (Petersson & Davidsson, 2016. s. 17-18). I anslutning till definitionen av exkludering, blir inkludering verksamt när individens deltagande möjliggörs i samhällets institutioner.

När det gäller social inkludering och exkludering bör dessa inte förstås som fenomen som existerar i ett vakuum, inkludering och exkludering får näring genom politiska bestämmelser och inhyser därmed en maktprincip. Maktprincipen som driver detta är möjlig att spåra till strukturella förhållanden som differentierar och gör åtskillnader mellan individers maktposition i ett samhälle utifrån föreställningar om klass, nationalitet och andra kategorier (Davidsson & Petersson, 2016. s. 14–15). Begreppen kan därutöver vara växelverkande till sin karaktär, vilket är möjligt att illustrera genom att en person kan ”vara inkluderad i samhället i stort (ha ett arbete ... en bostad), men samtidigt exkluderas från att delta i ett samtal eller nekats medlemskap i en

förening” (Petersson & Davidsson, 2016. s. 14). Processerna av att inkluderas respektive exkluderas kan på så vis löpa parallellt med varandra.

Hur enskilda individer hanterar olika typer av exkluderingsprocesser eller anstränger sig för att inkludera sig i olika sammanhang utgör också en teoretisk utgångspunkt. I syfte att kontextualisera sådana ansträngningar anläggs begreppet socialt kapital. Socialt kapital innebär ”individens förmåga att säkra tjänster i egenskap av deras medlemskap i sociala nätverk eller andra sociala strukturer” (Rosenberg, 2008. s. 196). Det innebär alltså det kontaktnätverk av relationer som individer kan få stöd av för att överkomma specifika hinder. Socialt kapital kan analytiskt indelas i starka respektive svaga kopplingar. Den starka kopplingen präglas av ”solidaritet och stöd”, medan den svaga kopplingen kännetecknas av ”information och brobyggande till externa resurser” (ibid. s. 196-197). I anknytning till asylsökandes situation finns det empiriskt belagda studier som visar på hur vänskaper spelar en central roll för att få personlig stöttning i linje med den starka kopplingen, medan frivilligorganisationer ofta bidrar med juridisk information (Rosenberg, 2008).

3. Metod och material

Undersökningens forskningsdesign är ordnad som en kvalitativ fallstudie med anledning av att syftet är att undersöka berättelser från asylsökande som befinner sig i ett limbotillstånd. Fallstudien kännetecknas av ett begränsat antal undersökningsenheter, där det fokuseras på “djup snarare än bredd” och “det speciella snarare än det generella” (Denscombe, 2009. s. 62). Eftersom det är asylsökandes berättelser som är centrala följer uppsatsen en narrativ metod. Det finns en bred variation avseende hur berättelser bör förstås och tolkas inom den narrativa metodtraditionen, men gemensamt är att berättelser står i fokus (Polletta & Chen, 2011. s. 112). Det narrativa perspektiv som använts i denna uppsats är tematisk narrativ analys eftersom inriktningen belyser det innehåll berättelser är laddade med, vilket svarar mot uppsatsens syfte.

Uppsatsens tematiska analys fokuserar på berättelsernas eller utsagornas ”tematiska mening och ’poäng’ snarare än dess språkliga uppbyggnad och form (Riessman, 2007. s. 62, min övers.). Det är således berättelsernas innehåll och inte dess form som ligger till grund för analys. Narrativ ger uttryck för hur individer förstår sin egen position i förhållande till den särskilda sociala, politiska och kulturella omgivningen som omger dem (Robertson, 2005. s. 221). Vad detta innebär är att berättelsen kan aktualisera särskilda betingelser, processer och aktörer som har inverkan på individens livssituation. Vidare, synliggör berättelsen individens uppfattningar

och hur mening skapas i relation till olika händelser. Perspektivet kastar således ljus på berättelser som ett uttryck för en särskild livssituation utifrån individens samhälleliga position och upplevelser.

Valet av informanter är inspirerade av ett feministiskt ståndpunktsteoretiskt perspektiv. Ståndpunktsteori tar strid mot vetenskap som gör generella anspråk utifrån kunskap som produceras av och för överordnade grupper (Harding, 2003. s. 3). Centralt för ståndpunktsteorin är att strukturella maktordningar formar den enskildas uppfattningar om verkligheten utifrån den sociala position som individen tillskrivs och besitter. Förespråkare för ståndpunktsteori menar att vetenskap bör produceras underifrån, i avseendet att underordnade gruppers erfarenheter och kunskaper blottar verkligheter som traditionellt inte erhållit vetenskaplig uppmärksamhet. Personer i olika maktpositioner har således ”partiella synsätt” på den sociala verkligheten (Harding, 2003. s. 275, min övers.). Med detta i beaktning blir de valda informanternas erfarenheter den primära kunskapskällan i egenskap av att de befinner sig i det limbotillstånd som uppsatsens syftar undersöka.

Utifrån denna metodansats genomfördes intervjuer som datainsamlingsmetod. Under de fyra intervjuerna som utgjort det empiriska underlaget användes en semi-strukturerad intervjuguide (se bilaga 1) som stöd. Den användes främst för att vägleda intervjun längs olika tematiska delar som väckte mitt intresse baserat på förkunskaper. Eftersom uppsatsens narrativa ansats lyfter fram att innehållet i informanternas berättelser är uttryck för den personens situerade livsvärld, var jag mån om att ge informanterna utrymme att berätta om upplevelser som också låg utanför intervjuguidens teman.

3.1 Bearbetning av materialet

När empirin väl var färdiginsamlad började jag ”umgås med materialet” genom att bekanta mig med utsagorna med de teoretiskt färgade glasögonen lagda på hyllan i syfte att förstå mig på dessa mer förutsättningslöst (Rennstam & Wästerfors, 2015. s. 80). Vissa teoretiska spår som intervjuguiden formades kring fäste inte ordentligt på materialet, vilket ledde mig till att pröva andra teorier och begrepp för att med större klarhet förstå empirin. Att vara teoretiskt informerad på förhand är vanligt förekommande i narrativa studier med tematisk inriktning (Riessman, 2007. s. 73). Mot bakgrund av detta menar jag att mitt förhållningssätt varit semi-induktivt, empirin har styrkt tolkningarna och teori har informerat mig växelvis.

Analysprocessen följde de rekommendationer som forskare inom tematiska narrativa analyser förespråkar. Intervjuerna tolkades utifrån teman som jag identifierade i intervjuerna. En sådan tolkningsprocess är ”influerad av tidigare och rådande teori, syftet med undersökningen, datan i sig själv, ... och andra faktorer” (Riessman, 2007. s. 54, min övers.). Tematiker framkom genom att jag sökte efter ”poänger” som gjordes i enstaka utsagor, men även dess underliggande antaganden. Att ”zooma in” på detta sätt är en teknik för att analysera narrativ utifrån ett tematiskt perspektiv (Riessman, 2007. s. 57, min övers.). Även upplevelser i form av brytpunkter som markerade skiften i berättelserna, samt avvikande erfarenheter som skiljde sig åt gentemot andra informanternas erfarenheter, var föremål för analys (Rennstam & Wästerfors, 2015). Transkribering av inspelat intervjumaterial genomfördes snarast efter varje enskild intervju för att hålla texten nära det faktiska tillfället, när min upplevelse av interaktionen var färsk i minnet.

Redan under intervjuernas gång påbörjades analysarbetet med hänsyn till att informanterna ombads vidareutveckla vissa berättelser som stimulerade min sociologiska nerv, medan vissa utsagor inte erhöll samma uppmaning. Även om ett betydande utrymme gavs till informanterna är detta en sak värd att poängtera för att vara medveten om sin reflexivitet under forskningsprocessen. Att vara medveten om sin reflexivitet innebär i detta sammanhang att forskaren också är en “bärare av sociala, historiska, socialiserade och biografiska karakteristika och interagerar med och intervenerar i hans eller hennes forskningsobjekt (deltagare, forskningsfält)” (Breuer & Roth citerad av Esseveld, 2008 s. 190). Kunskapsproduktionen är alltså inte objektiv i avseendet att forskaren neutralt avtecknar informantens livsvärld, slutresultatet är något som till viss del konstrueras tillsammans.

3.2 Genomförande

De ansträngningar som gjordes för att få kontakt med intervjupersoner riktades främst mot olika ideella organisationer som verkar för flyktingars rättigheter. Att vända mig mot praktiker som assisterar flyktingar som exempelvis söker juridisk rådgivning var ett sätt att nå vad i litteraturen beskrivs som grindvakter, det vill säga personer med inarbetad kontakt med urvalet som undersökningen intresserar sig för som kan sätta forskaren i kontakt med dessa (Denscombe, 2009. s. 103). Jag skrev ett presentationsbrev som berättade för läsaren om uppsatsens syfte, hur materialet skulle behandlas och så vidare (se bilaga 2).

Presentationsbrevet skickades till ett flertal potentiella grindvakter från olika organisationer och till en kontakt till mig som gjort en dokumentärfilm om ämnet. Några av dessa personerna skickade vidare brevet till de intervjupersoner som presenteras i uppsatsen, varefter dessa kontaktade mig och meddelade sitt intresse att delta. Efter ett inledande telefonsamtal där jag i detalj redogjorde för uppsatsens syfte, anonymitet för informanter och andra delar gällande genomförandet som inspelning av intervjun, bokade vi in intervjuer efter att jag fått ett informerat samtycke. Två av intervjuerna genomfördes genom videosamtal via Skype, en intervju gjordes på ett bibliotek, och en hemma hos en informant, samtliga var omkring en och en halv timme långa.

3.3 Etiska överväganden

I detta avsnitt redogör jag för de etiska överväganden som gjorts under arbetet med uppsatsen. En tanke som jag burit med mig under arbetsprocessen är huruvida det kan anses vara rätt att en studerande på kandidatnivå använder sig av personer i vad som kan beskrivas som en utsatt position för att göra en sociologisk analys. En auktoritativ författartrio gällande kvalitativa forskningsmetoder beskriver en näraliggande problematik om att man bör ”reflektera över om det är etiskt att söka deltagande av undersökningens urvalsgrupp, för att tala om saker de kan ha svårigheter med att diskutera, enbart för att bygga på den vetenskapliga kroppen och för att erhålla en akademisk examen” (Hennink m.fl. 2011. s. 65). Författarna presenterar några resonemang som forskaren kan ta avstamp i som stöd för en sådan reflektion.

Ett av dessa gäller huruvida undersökningen kommer till användning för att föreslå lösningar för att underlätta urvalsgruppens situation, vilket kan ses som ett emancipatoriskt förhållningssätt (ibid.). Jag bedömer att uppsatsen kan bidra med konkreta empiriska iakttagelser och uppmärksamhet om situationen i limbo, vilket stärker kunskapen om livsförhållandena för personer som är föremål för praktiska verkställighetshinder. En nackdel ur ett synsätt närmre de enskilda informanterna är att ämnena intervjuerna kretsade kring upplevelser som informanterna uppfattat som påfrestande. Mitt förhållningssätt för att göra informanterna trygga var att påminna om att de hade möjlighet att inte svara på enstaka frågor om de inte kände för det och låta dem styra samtalet. Å andra sidan är en fördel att de enskilda informanterna personligen får komma till tals i ett sammanhang där jag som motpart låtit dessa uttrycka sina upplevelser utan någon kravsättning. Presentationsbrevet som tjänade till att presentera undersökningen till grindvakter fyllde även funktionen av att få erfarna praktikers

synpunkter på etiken i uppsatsen. Av samtliga som kontaktades fick jag positiv respons på uppsatsämnet och stöttning i arbetet, inte minst av intervjupersonerna själva.

I undersökningen har även Vetenskapsrådets rekommendationer i publikationen "God forskningssed" (2017) varit vägledande. Principen om anonymitet har bland annat fullgjorts genom att uppgifter som namn, ort, yrke och andra markörer för intervjupersonernas identitet har fingerats. Gällande arkivering av kärnmaterialet har jag även förpliktigt mig till att destruera detta inom kort efter uppsatsens färdigställande. Både i de inledande telefonsamtalen och intervjusituationen betonade jag att deltagandet i undersökningen var helt frivilligt och att informanterna var fria att avbryta sitt deltagande under vilket steg som helst i arbetsprocessen.

3.4 Metodkritik

Utifrån den valda metodansatsen föreligger en kritisk punkt i att forskaren tolkar materialet för att få fram tematiska poänger ur informanternas utsagor. Detta väcker en problematik kring trovärdigheten och precisionen i hur analytikern väljer att tyda dessa (Robertson, 2005. s. 252–253). I syfte att göra läsaren mer självständig förses rikligt med citat av källmaterialet så att tolkningarna blir mer transparenta, vilket rekommenderas av erfarna analytiker (ibid.). Det föregående avsnittet där analysmetoden redogörs för är också ett medel för läsaren att spåra hur tolkningarna gjorts.

Ur ett reflexivt synsätt på empirin är det även värt att beakta att berättelserna som jag tagit del av uttrycktes i ett särskilt socialt sammanhang. Vad som karakteriserade detta sammanhang är att min roll som universitetsstuderande kan ha inverkat på informanternas sätt att berätta och vad dem berättade. Berättelserna kan ha färgats av ett strävande mot en önskvärd respons, som låg i linje med en lösning på den rättsliga position som informanterna besitter.

Att använda Skype skulle slutligen kunna ses som en slags mellanvägg som separerar informanten från forskaren och därmed drabba informantens trygghet negativt. Under intervjuernas gång upplevde jag inte att informanterna gav uttryck för detta, vilket möjligtvis bottnade i att informanten har större kontroll över situationen eftersom de inte var bundna av förväntningar i kraft av ett fysiskt möte. En fördel med att spela in videosamtalen var att jag i analysarbetet hade möjlighet att se emfaserande genom kroppsspråk och andra fysiska signaler, vilket inspelningar av enbart ljud inte tillgodoser. Jag har träffat samtliga informanter personligen, även om det inte var under intervjutillfället.

4. Resultat & analys

I detta kapitel presenteras utsagor från informanterna som är föremål för analys utifrån uppsatsens teoretiska perspektiv, dessa analyser presenteras löpande i texten i anknytning till citat från intervjuerna. I det första avsnittet beskrivs informanterna för att tydliggöra kontexten som dessa utsagor är sprunga ur. De följande avsnitten grundas i de teman som framkommit under analysarbetet.

4.1 Beskrivning av informanter

Akmal: Man, 25-årsåldern. Akmal föddes i Uzbekistan men flyttade till Tadzjikistan och växte upp där eftersom hans föräldrar var tadjjiker. Akmal anlände till Sverige år 2009 och har numera varit i landet i 9 år. Akmal har fått avslag på sin asylansökan i samtliga instanser och fick ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut. Migrationsverket menade att Akmal skulle utvisas till Uzbekistan eftersom hans födelsebevis tyder på att det är hans hemland. Utvisningen gick enligt polisens bedömning inte att genomföra, vilket gjorde att han fick vänta tills utvisningsbeslutet preskriberades i fyra år. Under denna period bedömde Migrationsverket att han inte samarbetat tillräckligt mycket i att pådriva sin utvisning. Ärendet har numera preskriberats och han sökte asyl på nytt år 2016. Akmal väntar fortfarande på sitt första besked inom ramen för den andra asylprocessen. Han har blivit beviljad undantag från arbetstillstånd (AT-UND) under andra processen och har därmed möjlighet att arbeta.

Farrukh: Man, 30-årsåldern. Farrukh föddes och växte upp i Palestina och är således betraktad som statslös. Farrukh anlände till Sverige år 2009 och har numera varit i landet i 9 år. Han har fått avslag på sin asylansökan i samtliga instanser och fick ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut. Eftersom han saknade resehandlingar gick det inte att verkställa utvisningen. Farrukh har tillsammans med Polisen och Migrationsverket försökt få ett pass utfärdat av den palestinska ambassaden men inte lyckats. Migrationsverket bedömde att han inte samarbetat tillräckligt för att pådriva sin utvisning. Detta motiverades genom att Farrukh inte rest till ambassaden i Stockholm, medan konsulen hävdade att hen skulle besöka Farrukh på hans vistelseort. Utvisningsbeslutet har preskriberats och han påbörjade en ny asylprocess år 2014. På det första beskedet inom ramen för den andra asylprocessen fick Farrukh nekad asyl, vilket han överklagade. I oktober gjordes en muntlig förhandling i domstol, beslut från förhandlingen har inte fattats ännu. Farrukh har blivit beviljad undantag från arbetstillstånd (AT-UND) under andra asylprocessen och har därmed möjlighet att arbeta.

Baseer: Man, 25-årsåldern. Baseer föddes och växte upp i Tadzjikistan. Baseer anlände till Sverige år 2009 och har numera varit i landet i 9 år. Han har fått avslag på sin första asylansökan i samtliga tre instanser och fick ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut. Mottagarlandet ville inte ta emot Baseer utan hävdade att han var medborgare i ett näraliggande land. Enligt Migrationsverket har han inte samarbetat tillräckligt mycket i verkställningen av utvisningen. Ärendet preskriberades och Baseer sökte asyl på nytt. I den andra asylprocessen har Baseer blivit nekad i samtliga instanser och har ett utvisningsbeslut. Baseer har blivit beviljad undantag från arbetstillstånd (AT-UND) under andra asylprocessen och har därmed möjlighet att arbeta

Dina: Kvinna, 20-årsåldern. Dina föddes och växte upp i Libanon. Hon anlände till Sverige år 2008 med sin familj och har varit i landet i 10 år. Dina har fått avslag på sin asylansökan i samtliga instanser och fick ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut. Eftersom Dina och hennes syskon var minderåriga och kontakt med representanter för Libanons ambassad uteblev på grund av att dessa inte svarade på försök till kommunikation kunde inte utvisningen verkställas. Utvisningsbeslutet har preskriberats och Dina påbörjade en ny asylprocess år 2015. Det första beslutet på andra asylansökan har inte fattats än. Dina har inte blivit beviljad undantag från arbetstillstånd (AT-UND) och har därmed inte möjlighet att arbeta.

4.2 Olika former av inkluderingsprocesser

Under delar av asylprocessen har flera av informanterna haft tillgång till utbildning. Grund-, gymnasie- och folkhögskola har varit de skolformer som personerna genomgått. Tre stycken av de intervjuade har också blivit beviljade undantag från arbetstillstånd, vilket gjort att de haft möjlighet att arbeta under delar av sin tid i asylprocessen. Vissa steg i asylprocessens öppnar för dessa möjligheter, men kontinuitet eller långsiktighet i institutioner som arbetslivet eller skola saknas eftersom ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut inskränker dessa rättigheter. Baseers berättelse innehåller exempel på en arbetslivsmässig typ av inkludering.

Jag jobbar, jag har 4 olika jobb. Jag måste jobba för att om de drar in mitt tillfälliga arbetstillstånd så har jag ingenting. Inget jobb, ingenting. Nu tänker jag att jag måste jobba, jag måste hitta fler jobb att arbeta på. Det är jobbigt alltså, sånt vill man inte. Jag jobbar i hemtjänst, på sjukhuset, personlig assistent, två hemtjänster. Det blir rätt många timmar måste jag säga. Man hinner inte återhämta sig. Så fort man får erbjudande så måste man tacka ja, för man vet inte vad som händer imorgon.

I berättelsen framkommer det att Baseer försörjer sig genom att arbeta inom flera olika områden som välfärdsarbetare. Informanten pratar om arbetena i ljuset av osäkerhet och att han inte hinner återhämta sig mellan de många jobben, men också att han upplever ett tvång att arbeta

mot bakgrund av att det tillfälliga arbetstillståndet måste fortlöpa. I dessa kännetecken framträder prekära arbetsvillkor och arbetstillståndets fortlöpande blir ytterligare en faktor informanten måste förhålla sig till. Farrukh berättade om sin lärartjänst ur ett mer positivt perspektiv och var mer tillfreds med sin arbetssituation. Arbetslivet som inkluderingsprocess inbegriper dels en social aspekt av att befinna sig i ett gemensamt sammanhang med kollegor (Davidsson & Petersson, 2016. s. 59ff). Att få möjlighet att sälja sin arbetskraft medför också en ekonomisk inkludering och materiell inkludering (ibid). Detta ger Farrukh uttryck för nedan när han reflekterar över hur det var att ha bistånd på 1 800 kronor som enda försörjningskälla.

Det var väldigt lite pengar, det är faktiskt galet. När jag kämpade med att vänja mig och inte tänka på något annat så kunde jag övertala mig själv att det var okej. Men när jag fick en riktig inkomst, riktig lön, så uppfattade jag att det var väldigt lite pengar, mer galet än vad jag trodde. Det var väldigt väldigt svårt alltså.

Farrukh kontrasterar mellan biståndet och arbetslönen och menar att hans högre lön gav honom nytt perspektiv på biståndssumman, vilket inbegriper att arbetet möjliggjort en mer omfattande materiell inkludering. Förutom att ha inkluderats inom skola och arbetsliv framkommer inkluderingsprocesser av andra slag i berättelserna. Inkluderingen är både av formell om än temporär karaktär som skola och arbetsliv, men också av informell karaktär som Farrukh berättar om nedan (Davidsson & Petersson, 2016. s. 18).

Jag är en social person. När jag började lära mig språket gick jag till Röda Korset och språkcafeer och började träffa nya människor. Det var inte så lätt men jag hade två-tre vänner då och börja upptäcka stan med varandra o sånt. Det var väldigt svårt i början med allt, att byta land, kultur, kan inte språket eller någonting. Så det var väldigt svårt. Men jag har kämpat mycket för att göra det lättare, att bygga ett bra liv.. Jag bestämde mig för att lära mig musik från ingenstans, jag köpte ett instrument 2010 och började kolla på youtube, imitera och så. Det har hjälpt mig att inte vänta. Att skaffa vänner, involvera mig i föreningar, ha något att ge, prata om, diskutera. Att spela med andra. Två grejer har ändrat mitt liv och om jag inte hade gjort dom två, så hade jag inte gjort något annat än att vänta än idag, musiken och språket. Det öppnade upp...

Farrukh beskriver hur språket och musik var centrala för att bygga relationer med andra. Både språket och musiken berättas om som sociala aktiviteter där informanten relaterar dessa till andra människor istället för språkets grammatik eller musikens tonsättningar. Han berättar också om hur han började upptäcka staden i sällskap med andra. Dessa sociala aktiviteter, som tog plats på språkcaféer, staden och föreningslivet, bidrog inte enbart till att sluta vänta på besked från asylprocessen utan också till att etablera ett system av relationer.

En annan typ av inkluderingsprocess som aktualiseras utgörs av att inkluderas i en värdegemenskap. Dina berättar om hur synsätt på livet skiljer sig i relation till hennes kusiner i Libanon.

Vi har ju kusiner men vi pratar knappast med dom. Vi kommer inte överens. Dom bryr sig mycket om hur man ser ut, hur man är, och det gör vi inte. Vi kommer inte överens med dom. Så vi liksom pratar inte med dom. Vi växte upp med kusinerna till en viss ålder, men nu har vi inget gemensamt. Dom tänker inte på det viset som vi gör. Ett bra liv för mig är utbildning och jobb. Där tänker dom att utbildningen inte ska vara alldeles för viktig, därför säger dom att jag ska komma dit istället.

I berättelsen ges det uttryck för att kusinerna har annorlunda kulturella föreställningar om vad ett gott liv bör innehålla jämfört med hennes egen motsvarighet. Informanten förhåller sig till att det inte finns en samsyn gällande modeval, beteenden och livsambitioner: istället upprättar informanten en gränsdragning mellan sig och sina kusiner. Vad som synliggörs i den distanserade position som informanten menar att kusinerna befinner sig i, är en inkluderingsprocess i en särskild värdegemenskap (Davidsson & Petersson, 2016. s. 23). Skillnaden som föreligger tyder på att informanten är formad av olika föreställningar som funnits i hennes direkta sociala omgivning.

De konkreta typerna av inkluderingsprocesser som framträder i berättelsernas innehåll fångar sammanfattningsvis de följande aspekterna: skol- och arbetsliv, stadslivet och fritidsaktiviteter, språk- och värdegemenskaper. Formerna som omger dessa exempel ger uttryck för en social och ekonomisk inkludering.

4.3 Olika former av exkluderingsprocesser

Asylsökande som är föremål för praktiska verkställighetshinder exkluderas på flera nivåer ekonomiskt och socialt i kraft av sin rättsliga ställning. Hur exkluderingen uttrycker sig institutionellt och materiellt ges exempel på nedan av Dina.

Då får du tänka att det minsta man kan göra, det kan man inte göra. Saknar man dom 4 sista i personnumret så kan man inte. Om du vill köpa en bil, det går inte. Om du vill ha ett gymkort, du kan inte. Om du vill plugga på universitet, det går inte. Jag och mina systrar sökte stipendium för asylsökande så vi kan betala kursen själv men det är jättemånga som har sökt. Jag hade inte stora förhoppningar, vissa är ju utbildade i sina hemländer ... så vi fick inte det. Dom ringde mig från högskolan och sa att jag har fått platsen för mina betyg var bra. Men då kunde jag inte säga ja för jag hade inte fått pengar än. Man kan inte plugga, inte jobba. Vi kan inte skaffa körkort. Sista året i gymnasiet ville min syster göra högskoleprovet. Hon betalade och gick dit och i dörren släppte dom inte in henne för hon saknade de 4 sista.. hon kom hem jättedeppig.. hon hade ju redan betalat, vad är hindret? Hon fick inte ens pengarna tillbaka.

Att vara utan uppehållstillstånd som fångas i att ”sakna dom 4 sista i personnumret” utestänger informanten från att skaffa föremål som bil och gymkort. Utestängningen sker också i relation till processer som utbildning samt mer konkreta företeelser som exempelvis högskoleprovet. Exkludering av detta slag begränsar kraftigt möjligheten att förverkliga sina livsambitioner och verkar bromsande för individens utveckling, vilket flera av berättelserna gett uttryck för. Trots inkludering i vissa institutioner som exempelvis utbildning på grund- och gymnasienivå eller arbete, låter den exkluderande kraften inte göra sig förbisedd. Särskilt tydlig blir denna

växelverkande kraft i berättelser från en Akmals tid på folkhögskola där han fick möjlighet att läsa in grundskoleämnen.

Sen när vi var klara med andra året, när jag var klar, då skulle hela skolan ha skolavslutning och ha fest. Och festen var i en lokal utanför skolan. Då måste man visa upp sitt id-kort innan man kommer in och så där.. och där kunde jag inte komma in. Jag var jättetaggad och allt var jättebra, sen när man var där, kompisarna fick gå in, och ja, jag fick inte komma in. Varför? För att jag inte har id-kort. Alright då, då kan man inte snacka mer, det är ju så det är, det är så det funkar.

Framträdande markörer för exkludering är i synnerhet den fysiska utestängningen från skolavslutningen i följd av att Akmal saknade id-kort (Davidsson & Petersson, 2016. s. 48). Exemplet belyser en central exkluderingsprocess för asylsökande som är föremål för praktiska verkställighetshinder. Denna utmärkande process består i att exkluderingen inverkar på områden som dessa socialt inkluderas i. Akmal, som inkluderats inom skolväsendet och är inbäddad i relationer i följd av detta, får till exempel uppleva hur exkluderingen tränger in i den sociala sfären genom att blockera honom från att fira hans skolavslutning. Exkluderingsprocessen får näring av den rättsliga positionen vilket innebär att den kan ses som systemiskt grundad. En anledning till varför denna exkluderingsprocess är central för asylsökande som är föremål för praktiska verkställighetshinder utgörs av det långa tidsperspektiv som ärendena kännetecknas av. Tidsperspektivet möjliggör att individen får tillfälle att etablera kopplingar till andra personer och till sin omgivning, samtidigt som den systemgrundade exkluderingen yttrar sig kontinuerligt.

Hur den sociala sfären påverkas av exkluderingen är flerledad. Förutom att stängas ute från vissa fysiska rum och hindras från att umgås, finns det andra aspekter av hur den sociala sfären påverkas. Att bygga relationer var exempelvis utmanande utifrån två olika synvinklar. För det första, berättar Farrukh om att det var svårt att föra sig i samtal med nya människor.

Innan var det jätte, jättejobbigt att ha relationer, och ibland även om jag behövde.. så var det konstigt för jag försökte undvika det samtidigt, för jag hade en speciell situation. Det var konstigt för andra. Men den första frågan andra ställer är "vad gör du?", då jobbade jag inte, jag pluggade inte, jag väntar.. det kändes jättehemskt att bara säga "jag väntar". Vad gör du själv? "Jag studerar, jobbar bla bla bla.." så det var en motivation för mig att göra något, oavsett vad, så jag kan svara på frågan "vad gör du i livet?" ja, jag gör så och så.. så det var svårt att ha relationer då för jag kände att jag inte betydde något eller hade något att prata om, diskutera, eller säga om mig själv.

Vad som utmärker denna berättelse är att väntandet medförde svårigheter att presentera sitt jag. Det osäkra tillståndet av att vänta kan därmed ses som en exkluderingsprocess som förutom att drabba förmågan att ge uttryck för den egna identiteten, också framkallar aspekter av social isolering i följd av detta. Att vara avvikande från en normativ livsstil som skulle inbegripa studier eller arbete drev i längden informanten till att aktivera sig själv.

För det andra, pekar Dinas berättelser nedan på att relationer var svåra att underhålla efter fastlåsnigen som uppstod efter studenten.

Jag träffar min syster (skratt). Nej varför skojar jag om saken, detta är tragiskt. Du vet när man inte jobbar, inte går till skolan... vi träffar ju.. vi har ju vänner från gymnasiet och så. Men dom jobbar och pluggar och har inte så mycket tid för en. Om man inte gör något så är andra upptagna med sina liv. Vi kan träffa dom till en viss grad, men dom har jobb, skola, dom är alla upptagna. Dom flesta har flyttat, till stockholm, göteborg, så dom är inte kvar. Dom har gått vidare med sina liv...

Att vistas i skolsammanhang gav informanten en arena för att bygga relationer och odla ett socialt kapital. När dessa personerna fortsätter ”med sina liv”, vilket informanten hindras från att göra, utmanas dessa relationer. I kraft av den rättighetsbaserade exkluderingen uppstod svårigheter att bibehålla vänskaperna efter studenten, vilket leder till att det sociala kapitalet blir bräckligt (Rosenberg, 2008. s. 196).

Baseers berättelse lyfter fram kärleksrelationer och familjeliv som relationer livssituationen inte förmår skapa förutsättningar för.

Jag tänker såhär, jag vet inte själv vad som händer, så då vill jag inte heller starta en relation nån gång. Att få lämna den dagen efter. Jag hade en relation och det har funnits fler som velat starta en relation och bilda familj med mig. Men jag kan inte. Att starta och ge förhoppningar om kärlek och allt med tjejen och dagen efter: ”det var allt, tack för din tid och det du har gett mig”. Då blir .. jag känner att jag inte kan göra det. Livet, man vet inte vad som händer, tänk att ha barn och lämna dom och inte veta hur barnet växer upp... Jag hade önskat mig.. Om allt hade varit som jag hade tänkt så hade jag haft flera barn redan... Det är rätt många jag vill ha (skratt).

Att ingå i relationer förhindras enligt berättelsen eftersom framtiden är oviss i följd av att utvisningsbeslutet kan få kraft vid förändrade omständigheter i ärendet. Förutom att exkluderas från möjligheten att påbörja kärleksrelationer framkommer även en exkludering från möjligheten att starta familj och realisera sina livsplaner.

Exkluderingen är således verksam i flera olika relationella och livsorienterade led. Informanterna blir inkluderade i flera olika delar av samhällslivet, men exkluderingen är en aktiv process som växelverkar parallellt genom ekonomiska, sociala och institutionella begränsningar som andra studier också belagt (Manjikian, 2013. s. 39). Exkluderingen inverkar särskilt på den sociala sfären, vilket är utmärkande eftersom den sociala sfären främst består av informella vänskapliga relationer. Berättelserna från asylsökande med praktiska verkställighetshinder visar att de blir föremål för fysiska utestängningar från rum där man umgås, hindrade från att ge uttryck för sin identitet i samtal med andra, underhålla vänskapsband och skapa förutsättningar för att bilda familj. Den rättsliga positionen som medför en systemisk exkludering tränger sig därmed in i stora delar av informanternas liv.

4.4 Att vara föremål för myndighetskontroll

Att söka asyl innebär av nödvändighet att sökanden åläggs ett särskilt ansvar i att styrka sitt behov av skydd och sitt ursprung. I de fall där praktiska verkställighetshinder råder, förefaller asylprocessen stelna och glida iväg från grundsyftet. Istället ter det sig som att kontakten med Migrationsverket präglas av den sökandes grad av samarbete i processen som Verket menar är grundläggande för att bevilja uppehållstillstånd. Ansträngningar som gjorts gällande samarbete i ärendet är flerfaldiga, Baseers berättelse nedan ringar in några av dessa som informanterna har gemensamt.

Dom har påstått att jag inte samarbetat med dom. Men det har jag gjort varje gång dom kallat in mig, suttit och väntat i en halvtimme innan varje möte. Jag har gjort mer än vad dom ville. Jag åkte med dom till Berlin till ambassaden och fick intyg därifrån. När mitt ärende låg hos polisen var jag där två gånger i veckan för att fylla i papper om att jag ville återvända. Det är inget liv som jag lever. Det är ingen som vill leva på det sättet. Men, tyvärr, så säger dom att jag inte samarbetar. När jag frågar vad jag inte samarbetar med, så säger dom att jag inte kommit med ett pass. Men jag har ju varit på ambassaden och dom vill inte ge mig, jag har ringt 4-5 gånger men dom är inte villiga att ge mig något. Jag har skickat brev till advokat i hemlandet, men han är inte villig att hjälpa till. Jag har gjort allt vad jag kunnat, men dom säger att jag inte samarbetar. Om jag kommer med ett pass så samarbetar jag med dom, säger dom.

I berättelsen ges det uttryck för hans ansträngningar för att medverka till sin utvisning: möten, besökt ambassaden, veckolig rapportering hos polisen, telefonsamtal och brevkorrespondens med advokat. Upprädan av flera exempel skulle i ljuset av det liminala tillståndet ses som ansträngningar för att bryta sig loss från positionen i att befinna sig mellan kategorier (Hynes, 2011). I berättelsen framgår det också att Migrationsverket kräver att informanten ordnar fram ett pass, vilket ur informantens perspektiv ligger utanför både hans mandat och kontroll. Det administrativa dödläget som följer av praktiska verkställighetshinder i kombination med kravet på att samarbeta för att driva på sin utvisning ligger som grund för informantens påpekande att ”det är ingen som vill leva på det sättet”. Akmal berättar också om graden av samarbete och utvecklar hur detta påverkat honom.

Ändå, får jag inte uppehållstillstånd på grund av verkställighetshinder, för att Migrationsverket säger att jag inte samarbetar, eller att polisen inte gjort tillräckligt o sådär. Då säger jag vad menar ni med samarbete? Vad är det i eran värld? För mig är det, när någon säger samarbete, om jag blir kallad till ett möte, då är jag där. Jag vill ju hjälpa till så att vi tillsammans kan uppnå någonting. Men de har liksom inte funkat. Dom har kört samma argument om och om igen ... Och du vet så här.. jag fick ju väldigt mycket, hur ska jag förklara, jag var den som led. Jag är den som lidit genom processen. Jag var ju ett papper för dom. Dom tog inte hänsyn till det. Att jag är en människa med känslor. Jag vill kunna leva liksom, kunna vara fri och inte vara begränsad. När det ändå inte går att skicka mig tillbaka, på grund av att staten inte vill ta emot mig, då kanske det är dags att ge mig uppehållstillstånd liksom.

I citatet ovan berättas det om att informanten upplevde sig behandlas som ett papper, utan någon hänsyn tagen till att processen påverkar honom djupt. Att Migrationsverket menar att polisen

inte gjort tillräckligt, medan polisen själva bedömer att utvisningen är ogenomförbar påvisar en splittring mellan myndigheternas samverkan. Berättelsen fångar således hur informanten upplever att hamna mellan stolar. Vad som utmärker dessa berättelser är att synsättet på vad som är tillräckligt eller önskvärt samarbete skiljer sig åt mellan informanternas synsätt och Migrationsverket bedömningar.

Myndighetskontrollen som informanterna är föremål för är som citaten visar djupgående. Berättelserna påvisar att de identitetshandlingar som Migrationsverket kräver att individerna ordnar för att möta kraven på samarbete, ligger utanför informanternas kapacitet att införskaffa. Bedömningar av konsulter från berörda ambassader utövar ett stort inflytande på avgörandet av den asylsökandes hemvist och det är också dessa som utfärdar identitets- och resehandlingar. Glappet som uppstår mellan den enskilda individens kapacitet och Migrationsverkets krav på samarbete, medför att personer som är föremål för praktiska verkställighetshinder blir bakbundna av de berörda myndigheterna.

Asylprocesserna kan ur ljuset av det liminala tillståndet av att vara mellan kategorier ses som en process där förhandlingen om kategorisering utspelas (Hynes, 2011). Kategorierna som görs gällande är knutna till uppehållstillstånd och tar form i exempelvis ”skyddsbehövande”, ”samarbetsvillig” ”medborgarskap”. Utifrån berättelserna om ansträngningar och påfrestningar som varit kopplade till asylprocessen, förefaller denna förhandling av kategorier kännetecknas av en administration av jaget ur den asylsökandes perspektiv.

4.5 Upplevelser av limbo

När informanterna ombads berätta om sin vardag utifrån sin situation kännetecknades den av en väntan, detta utgjorde en tyngdpunkt i flera av berättelserna. Det sätt som väntandet gavs uttryck för skiljde sig åt med små skillnader. Dinas berättelse nedan kretsar kring att olika begränsningar i form av förhindrad åtkomst till olika institutioner skapar en sysslös tillvaro i hemmet.

Just det (skratt), vi studerade i grundskola och gymnasiet, sedan dess sitter jag och mina systrar hemma. Man kan inte gymma, jag försökte praktisera men det gick inte heller, studera på universitet det går inte. Ingenting kan man göra, bara vara hemma. Det är jätteroligt (skratt). Det är bara att vara hemma och försöka göra det bästa av situationen. Det finns inget att göra. Mina yngre syskon går fortfarande i skolan, en tar studenten snart så jag hoppas hon får fortsätta direkt så hon slipper få stopp. Det kan också vara jobbigt att komma igång sen när man varit hemma så länge, jag hoppas att det inte blir segt sen.

I anknytning till syskonets situation som enligt informanten riskerar att ”få stopp” efter studenten framkommer en syn på att en stillastående period väntar. Informanten förhåller sig

till vanligt förekommande aktiviteter som att idrotta eller studera, som är utanför hennes räckhåll. Aktiviteterna som ges exempel på var för informanten viktiga för att komma vidare i livet. Den tvingade sysslösheten försätter på så vis möjligheten till självförverkligande i ett fastfruset tillstånd. Berättelsen ger också uttryck för hur den påtvingade sysslösheten i följd av exkludering riskerar medföra en fortsatt passivisering i att det kan vara ”jobbigt att komma igång sen när man varit hemma så länge” när informanten förhåller sig till ett eventuellt uppehållstillstånd.

Baseers berättelse belyser istället den tidsmässiga aspekten och presenteras i citatet nedan. Informanten berättade om hur han såg på sin livssituation, kärnan i beskrivningen ligger i att ”det hänger i luften”.

År 2009 kom jag till Sverige, nu är det december 2017 och jag vet inte vad som händer, det hänger i luften, det är nio år. Det känns inte så lätt. Det är skitjobbigt alltså. Det är ju så att man fastnat och kan inte göra något, man kan inte lämna och man kan inte stanna här heller. Det är jobbigt, absolut, det är jättejobbigt.

Det går inte att koppla bort. Man lever i det, den pressen man lever i. Det finns ingen stund att koppla av, för att man lever i det här problemet. Man ser inget, såhär, ljus. Att man skulle tänka att det fanns ett litet ljus där framme, men det finns inte. Nio år.. Som du ser, jag har tappat hår, jag har fått gråa hår här. Det är mycket alltså, nio år.

I det andra citatet ovan illustreras avsaknad av hopp med att Baseer inte ser något ljus när han blickar framåt på sin livssituation. Berättelsen lägger vikt vid det osäkra tillståndet som något som breder ut sig över livets delar i sin helhet. Frånvaron av ett ”litet ljus där framme” som skulle bidra med en förhoppning om en potentiell lösning på livssituationen ger uttryck för att informanten övergett tanken om en positiv förändring. Hopplösheten utvecklar limbotillståndet till att karaktäriseras av att vara varaktigt och olösligt. Mot bakgrund av det liminala tillståndet som består i att befinna sig i ett mellanläge mellan kategorier, aktualiserar den tvetydiga rättsliga statusen därför en till synes permanent position (Hynes, 2011). Att utvisningen är ogenomförbar tillsammans med svårigheterna att erhålla uppehållstillstånd beskrivs av Dina som ett cirkulärt system utan slutpunkt.

... Det är inte bara vi, det är jättemånga libaneser som har samma situation, vissa har varit här i 12 år. Som har barn som är födda här. Det är bara ett system för oss, söka – bli utvisad – vänta 4 år, söka – bli utvisad – vänta 4 år, det är många som sökt för tredje gången. Det är så.

Det cirkulära systemet stärker synsättet på det liminala tillståndets varaktighet och den låsning som uppstår i kraft av praktiska verkställighetshinder (ibid.). I den återupprepande processen av att ”söka – bli utvisad – vänta 4 år” är en byråkratisk logik underliggande, som livsperspektivet verkar kretsa kring. Berättelsen exemplifierar att ”vissa har varit här i 12 år”

och ”har barn som är födda här” vilket signalerar en rotad och bunden tillvaro, men att den rättsliga situationen inkräktar genom att ligga som bakgrund.

Mot bakgrund av dessa beskrivningar av situationen som uppstår i följd av praktiska verkställighetshinder, ger följande berättelse ett konkret synsätt från Baseer gällande hur han tänker om framtiden.

Det finns ingen planering. Jag lever för dagen här. Det är inget liv. Men jag måste alltså, för att klara mig och bevisa, att jag kan.

Att vara föremål för praktiska verkställighetshinder framkallar enligt berättelsen en livssituation som är svår att få ordning på och styra framåt. Istället blir livet okontrollerat genom att händelser, problem och utvägar uppträder på dagsbasis. Berättelserna ovan ger sammantaget uttryck för praktiska verkställighetshinder som ett stillastående, varaktigt och cirkulärt tillstånd som saknar lösning.

4.6 Att hantera exkluderingen

Både när det kommer till de ekonomiska och de sociala förhållandena konstateras det i berättelserna att situationen blir ordinär efter att man vänjer sig. Gällande de sociala förhållandena berättar Dina om att det inledningsvis var svårt att inse att vidare studier inte var ett möjligt alternativ, men att man vänjer sig vid sitt begränsade handlingsutrymme.

Mina klasskamrater jobbar nu, dom har pluggat och fått jobb. Mitt sista år i gymnasiet var jobbigt, jag visste att jag inte fick plugga vidare, jag visste att jag inte fick göra det mesta som alla andra fick göra. Det var jobbigt i början när man fick reda på allt. Men sen när man vet, så vänjer man sig. ”det kan jag inte göra, det kan jag inte göra”.

Påtagligt i berättelsen är att hon visar på en medvetenhet om sina egna begränsade möjligheter i samband med att hon positionerar sig själv som avvikande i förhållande till ”alla andra”. Farrukh berättar nedan om sin mycket begränsade ekonomiska situation och hur han löste detta.

Jag bodde hos en kvinna som var lite snäll. Jag fick hyra ett rum hos henne för 1500. Jag säger att hon var lite snäll, för det var billigt att hyra ett rum för den kostnaden, men det var mer än 80 procent av min inkomst, och hon visste det. Därför jag säger lite snäll, hon kunde hjälpt lite mer (skratt). Men hon ville ta en stor del av mina inkomster.. det var en bekant till mig. Men jag accepterade det, det var mitt enda val, jag kunde inte bo någon annanstans. Det var lite jobbigt.. Det var bara.. jag kunde inte göra något annat än att vänja mig vid lite pengar. Det var väldigt jobbigt. Det blev billig mat, linser och sånt hela tiden. Ja jag fick kanske äta då och då av kompisar när jag blev inbjuden, men det var inte något jag kunde räkna med.

Även Farrukh lyfter fram att man måste ”vänja sig” till sina omständigheter. Intagandet av en sådan mental inställning eller av ett perspektivskifte på sin vardag förefaller vara sätt att bemöta situationen som uppstår i kraft av praktiska verkställighetshinder. Den ekonomiska exkluderingen gjordes också hanterbar med hjälp av den bekant som erbjöd honom ett

förhållandevis billigt rum att hyra, vilket aktualiserar det sociala kapitalets bärkraft i situationen (Rosenberg, 2008. s. 196). Informantens önskan om ytterligare stöd av sin bekant på grund av hans ansträngda ekonomi påvisar emellertid hur den systemiska exkluderingen skapar en reva på de sociala banden och till viss del återverkar den sociala inkluderingen.

Ytterligare ett exempel på hur den systemiska exkluderingen inverkar på den sociala sfären ger Dina exempel på.

Det minsta lilla, kan man inte göra. Inte ens beställa studentmössor. Så man får säga "Ursäkta kan du hjälpa mig" så ger man pengar.

Exkluderingen från symboliska föremål som en studentmössa vilken utstrålar gemenskap tillsammans med sina klasskamrater, fick lösas genom att be om hjälp av någon annan. Informanten blir härmed varse om begränsningar som påminner om hur exkluderingen verkar in på den sociala sfären genom att markera informantens olikhet. Exemplet belyser också hur socialt kapital med svaga kopplingar kan komma till användning för att komma förbi hinder av detta slag (Rosenberg, 2008. s. 196ff.). Manövreringen förbi andra praktiska svårigheter så som att teckna abonnemang för internet ges exempel på nedan.

Det är bara en svårare väg för att klara av sånt. Vi har fått hjälp av våra vänner. Till exempel för att ha wifi hemma, då har vår vän fixat så att vi kan få det. Vi gav henne pengar, hon betalar, hon äger den egentligen men det är vi som betalar. Det är så..

Berättelser om nära vänner och familjer som hjälper de enskilda informanterna att lindra sin exkluderade tillvaro är mångfaldiga, vilket ger underlag för att informanternas sociala kapital är avgörande för att ta sig förbi sådana hinder. Informanten befinner sig emellertid i en beroendeställning gentemot de personer i sin omgivning som frivilligt ställer upp för att hjälpa till. Hur det sociala kapitalet kommer till användning på andra sätt än för praktiska svårigheter, blir i Farrukhs berättelse nedan som mest tydligt.

Hela tiden har vänner hjälpt mig. Jag har fått stöd hela tiden, med språket och med annat. Nu har jag massa kompisar som hjälper mig, jag känner mig trygg. Även om Migrationsverket kämpar med att utvisa mig, så känner jag mig trygg. Varje dag får jag höra massa ord om hur mycket stöd jag har. Jag har så många vänner som bryr sig om mig och som visar att dom inte låter mig försvinna. Så jag känner mig trygg, jag behöver inte vara rädd.

Trots att han resonerar om att utvisningsärendet är aktivt och pratar i termer av att "försvinna" utgör vänskaperna en motpol som erbjuder honom stöd. Berättelsen exemplifierar hur socialt kapital med stark koppling kan bidra till att ingjuta en trygghet i livssituationen (Rosenberg, 2008. s. 196ff). Baseer berättar också om det emotionella stöd som en familj han blev placerad hos som minderårig utgjorde.

Man får inte pengar, under den tiden bodde jag i en svensk familj. Tack vare dom klarade jag mig under den tiden, jag hade några kompisar som jag fick pengar av då och då när jag behövde göra något för mig själv. Jag blev placerad hos familjen via socialtjänsten. När kontraktet gick ut ville inte socialen hjälpa till längre, ingen ville hjälpa till. Men då sa familjen att jag fick vara där, så absolut, det finns vissa som man uppskattar väldigt mycket. jag uppskattar alla men vissa speciellt mycket. Jag bodde hos dem i 4 år, sen började jag jobba och kunde betala hyra. Det dom gjorde går inte att beskriva med ord, det var jättestort det dom gjorde.

I berättelsen ges det uttryck för en djup tacksamhet för att Baseer fick fortsätta bo hos familjen trots att kontraktet gått ut. Socialt kapital med stark koppling utgör enligt dessa berättelser en källa till omsorg och solidaritet. Det sociala kapitalet är som berättelserna uttrycker centrala för att hantera den exkluderade tillvaron. Viktigt att anmärka är att informanterna inte gett uttryck för att livssituationen blir helt hanterbar eller önskvärd i kraft av det sociala kapitalet, utan bör förstås som sätt att dämpa exkluderingskraften.

5. Avslutande diskussion

Undersökningens slutsatser är de följande. Inkluderingsprocesser som framträder av undersökningen utgörs av: skol- och arbetsliv, stadslivet och fritidsaktiviteter, språk- och värdegemenskaper. Formerna av dessa är en social och ekonomisk inkludering. Exkluderingsprocesser är verksamma i flera olika relationella och livsorienterade led. Inkluderings- och exkluderingsprocesserna växelverkar parallellt med varandra, varav exkluderingen verkar genom ekonomiska, sociala och institutionella begränsningar. Exkluderingen inverkar således på flera sfärer i informanternas liv. Ett utstående resultat är att den sociala sfären blir föremål för den systemgrundade exkluderingen. Vad som utmärker just detta är att den sociala sfären huvudsakligen är informell och består av vänskapliga relationer, vilket därför skulle kunna förväntas vara en fredad zon från den systemiska exkluderingen. Den formella och systemiska exkluderingskraften är emellertid stark nog att nå den informella sociala sfären och inverkar med styrka på denna.

Konkreta empiriska exempel av hur den sociala sfären påverkas för asylsökande som är föremål för praktiska verkställighetshinder är fysiska utestängningar från rum där man umgås, hindrade från att ge uttryck för sin identitet i samtal med andra, underhållande av vänskapsband och skapande av förutsättningar för att bilda familj. Den rättsliga positionen som medför en systemisk exkludering tränger sig därmed in i stora delar av informanternas liv. Informanternas berättelser ger alltså uttryck för en långsiktig växelverkande inkludering och exkludering under tiden de befinner sig mellan kategorier i liminalitet.

I anknytning till asylprocessen föreligger det ett glapp som uppstår mellan asylsökandes kapacitet att exempelvis ordna identitetshandlingar och Migrationsverkets krav på samarbete. Glappet medför att personer som är föremål för praktiska verkställighetshinder blir bakbundna av de berörda myndigheterna. Mot bakgrund av det liminala tillståndet som består i att befinna sig i ett mellanläge mellan kategorier, aktualiserar den tvetydiga rättsliga statusen en till synes permanent position i följd av det cirkulära och varaktiga mönstret av att ”söka – bli utvisad – vänta 4 år”. För att komma livssituationen till mötes visar undersökningen att informanterna vänjer sig till sina omständigheter och intar ett perspektivskifte på sin vardag. Manövreringen förbi praktiska begränsningar grundar sig i det sociala kapitalet, medan socialt kapital med stark koppling också kan ingjuta trygghet i livssituationen. Att det sociala kapitalet spelar en avgörande roll för att överkomma hinder gör det skäligt att härleda att personer som inte besitter ett sådant kapital inte heller lyckas passera dessa i samma utsträckning. Utifrån detta synsätt, riskerar personer utan socialt kapital drivas in i ett ännu mer marginaliserat utanförskap på grund av den prekära livssituation som skapas av den nuvarande ordningen. Den prekära situationen har förstärkts ytterligare med hänsyn till att rätten till ekonomiskt bistånd och tillgång till asylboende har inskränkts.

I relation till tidigare forskning där asylsökanden och migranter vandrar längs ett kontinuum mellan tillhörighet (jf. belonging) och liminalitet, förefaller utfallet av praktiska verkställighetshinder snarare utgöra en byråkratisk stoppkloss av mer permanent karaktär som utestänger den asylsökande från dess självförverkligingsprojekt. Att utbilda sig och få ett långsiktigt arbete, att ingå i relationer och starta en familj, eller att göra sig hemmastadgad är livshändelser som blir kringskurna i kraft av praktiska verkställighetshinder. Inkludering i form förvärvandet av språkkunskaper, utbildningar och kulturella föreställningar om ett gott liv, växelverkar med exkluderingsprocesser som bottnar i avsaknaden av ett fullständigt personnummer. Resultatet av föreliggande uppsats samspelar med studien om asylsökande i Montreal där dessa processer också yttrades växelverkande (Manjikian, 2013). Utmärkande för praktiska verkställighetshinder är emellertid det långa tidsperspektivet, samt starkare och mer omfattande exkluderande krafter.

Med undersökningens analys och slutsatser fastlagda är det möjligt att stega bort från föreliggande fallstudies inzoomade perspektiv till förmån för ett bredare synsätt på det sociala utfallet som praktiska verkställighetshinder medför. En huvudsaklig sociologisk ambition är att undersöka hur människor formas och påverkas av sin sociala omgivning. Fallet av praktiska

verkställighetshinder kan sägas utgöra en absorberande process som inverkar på flerfaldiga sätt på dem som blir föremål för denna. Individer som genomgår denna process bemöter den på olika sätt i kraft av sin tidigare socialisering, men gemensamt är att dessa kraftigt utmanas och exkluderas. De bakomliggande politiska krafterna skapar således omständigheter som formar dem som blir föremål för denna process. Utifrån detta synsätt, förefaller det låga antalet av beviljade uppehållstillstånd i följd av praktiska verkställighetshinder vara oproportionerligt, särskilt med hänsyn till att det inte finns någon borte gräns för hur länge asylsökande kan sitta fast i dem cirkulära asylprocesserna.

Det rättsliga regelverket som utgör praktiska verkställighetshinder är avslutningsvis möjligt att se som en anomali som får kraft av att medborgarskapet är knutet till nationalstater. Anomalin uppstår i att vara underkastad en nationalstat som inte vill eller kan ta emot återvändande asylsökande, samtidigt som nationalstaten de sökt asyl i har rest höga murar för inträde i samhället (Cantor m.fl. 2017. s. 4). Den reella livssituationen döljer sig på så vis under en juridisk mantel som sträcker sig mellan suveräna stater. Ytterst, så är det politiska bestämmelser och statlig maktutövning som har direkta och djupgående konsekvenser för personerna som utelämnas.

Referenser

- Baksi, Kurdo & Yesil Volkan, Sanna Vestin, Magnus Nilsson, Sven E Hammarberg (2016) ”De svagaste placeras på gatan”. Debattartikel. Svenska Dagbladet 7 juni 2016.
<https://www.svd.se/de-svagaste-placeras-pa-gatan>
- Cantor, David James & Joris van Wijk & Sarah Singer & Maarten P. Bolhuis (2017) “The Emperor’s New Clothing: National Responses to “Undesirable and Unreturnable” Aliens under Asylum and Immigration Law.” *Refugee Survey Quarterly*, vol. 36 nr. 1 s. 1–8.
- Denscombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Esseveld, Johanna (2008). “Reflexivitet, kvalitativ forskning och samhällsvetenskap” i Sjöberg, Katarina & David Wästerfors (red.) *Uppdrag Forskning - Konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber
- European Migration Network (2017) *EMN Ad-Hoc Query on Practical impediments of enforcement and residence for TCN*. Europeiska kommissionen. Tillgänglig:
https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/2017.1188_se_practical_impediments_of_enforcement_and_residence_for_tens_.pdf Hämtdatum: 2017-11-19.
- FARR (2017). Verkställighetshinder. Flyktinggruppernas Riksråd. Tillgänglig:
<http://www.farr.se/sv/vad-vill-farr/verkstillighetshinder> Hämtdatum: 2017-12-20
- Harding, Sandra (2003) *The Feminist Standpoint Theory Reader: Intellectual and Political Controversies*. (red.) Oxfordshire: Routledge Inc.
- Hennink, Monique & Inge Hutter & Ajay Bailey (2011) *Qualitative Research Methods*. California: SAGE Publications Inc.
- Johansson, Hanna (2015) *JURIDISKT LIMBO - om bedömningen av praktiska verkställighetshinder i utlänningslagens mening*. Kandidatuppsats. Stockholm: Juridiska institutionen. Stockholms Universitet.
- Lewis, Hannah (2007). *Interrogating community: dispersed refugees in Leeds*. Diss. Hull: Department of Social Sciences. The University of Hull.

- Manjikian, Lalai (2013) *Refugee narratives in Montreal: negotiating everyday social exclusion and inclusion*. Diss. Montreal: Department of Art History and Communications. McGill University. Tillgänglig:
http://digitool.library.mcgill.ca/webclient/StreamGate?folder_id=0&dvs=1513938443699~382
- Migrationsverket (2017) *Årsredovisning 2016 – Migrationsverket*. Tillgänglig:
<https://www.migrationsverket.se/download/18.4100dc0b159d67dc6142a4e/1487775100129/%C3%85rsredovisning%202016.pdf> Hämtdatum: 2017-12-04
- Motion 2015/16:1714. Rätt att arbeta under väntan på utvisningsbeslut. Adan, Amir (M). Tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/75D61FE0-FB6B-4804-BBC8-52AFFE536096>
- Sjöberg, Katarina & Wästerfors, David (red.) (2008) *Uppdrag forskning – konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber.
- Statens offentliga utredningar (2017) ”Uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription”. SOU 2017:84. Betänkande av Utredningen om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription. Tillgänglig:
http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2017/11/SOU_2017_84_webb.pdf
- Sveriges Radio 2011-12-11. ”Inte rätt att stanna – men kan inte utvisas”. Nyhetsartikel. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1316&artikel=4848550> Hämtdatum: 2017-12-18
- Sveriges Radio 2016-06-06. ”De som nekats uppehållstillstånd får inte bo kvar på Migrationsverkets boenden”. Nyhetsartikel. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6467663> Hämtdatum: 2017-12-04
- Pettersson, Frida & Tobias Davidsson (2016) *Social exkludering: perspektiv, process, problemkonstruktion*. (red.) Lund: Studentlitteratur
- Polletta, Francesca & Pang Ching Bobby Chen m.fl. (2011) ”The Sociology of Storytelling”. *Annual Review Sociology*. Irvine: University of California. April, vol. 37. s. 109-130.

- Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015) *Från stoff till studie – om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Riessman, Catherine Kohler (2007) *Narrative Methods for the Human Sciences*. Los Angeles: Sage Publications Inc
- Robertson, Alexa (2005) ”Narrativanalys”. i Bergström, Göran & Kristina Boréus (red.) *Textens Mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur. 2 uppl.
- Rosenberg, Alexandra (2008) *The Integration of Dispersed Asylum Seekers in Glasgow*. Diss. Edinburgh: School of Social and Political Studies. University of Edinburgh
- Röda Korset (2016) *Lägesrapport - Konsekvenser av ändringen i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)*. Svenska Röda Korset. Tillgänglig:
https://www.redcross.se/globalassets/press-och-opinion/rapporter/roda-korset_lagesrapport_-lma-2016.pdf Hämtdatum: 2017-12-10

Bilaga 1 – Intervjuguide

*Påminn om: anonymitet, behandling av inspelning, tidsomfång och uppsatsens syfte

*Tiden i Sverige

Hur länge har du levt i Sverige?

*Myndighetskontakt, limbo, praktiska verkställighetshinder

-Berätta om din asylprocess och var du befinner dig i dagsläget?

-Hur har det här med att inte kunna återvända har uppstått?

-Vilka ansträngningar har du gjort på migrationsverkets begäran? (papper och dokument, ta kontakt med ambassader)

- Vad har Migrationsverket velat att du skulle göra för att göra utvisningen möjlig?

-Hur upplevde du att göra alla dessa saker för att försöka göra utvisningen möjlig?

-Pendlandet mellan att stanna och att lämna: hur har du sett på framtiden under detta?

*Sociala liv under perioden med praktiska verkställighetshinder/preskriberingstiden”

Berätta om:

-hur har du försörjt dig?

-hur har du bott?

-har du haft svårigheter med att få boende/jobb/utbildning/sjukvård?

-Hur löser man det?

-hur har det varit att ha relationer? (vänskaper, kärlek och andra)

-Om du ser tillbaka på hela processen, med praktiska verkställighetshinder: hur skulle du beskriva det

-kan du beskriva dina vardagsrutiner?

-skiljer sig något åt i din vardag från innan?

-finns det någon plats / aktivitet du kan gå till eller göra för att tänka på annat?

-berätta om saker som motiverar dig till att fortsätta framåt?

Finns det något du vill lägga till?

-Tack så mycket, hur kändes intervjun för dig?

Bilaga 2 – Presentationsbrev

Hej! Jag heter Isak Engdahl och är student på kandidatnivå i sociologi vid Lunds Universitet. Jag skriver min sociologiska intervjustudie om personer som är i en asylprocess där praktiska verkställighetshinder föreligger. Mer specifikt intresserar jag mig för erfarenheter kopplade till Migrationsverket och andra myndigheter. Jag är också intresserad av hur personer i limbo hanterar denna livssituation.

I nuläget söker jag efter personer som vill delta i undersökningen och bli intervjuade. Jag vill understryka att jag är väldigt angelägen att ta del av personers erfarenheter, att basera studien på förstahandsupplevelser är grundläggande för studien. Därutöver ser jag studien som en kanal för att rikta uppmärksamhet mot situationen som personerna befinner sig i.

Deltagandet i denna intervjustudie är helt frivilligt. Intervjun kommer att pågå i omkring en timme och informanten är fri att avbryta sitt deltagande när som helst under processen. Under hela arbetsprocessen förpliktigar jag mig till att anonymisera informanterna som deltar. Inspelningen av intervjun kommer endast att behandlas av mig och detta kärnmaterial kommer också att förstöras senast 2018-06-30. Informanter har möjlighet att ta del av det transkriberade intervjumaterialet vid förfrågan, samt revidera utsagor som denna anser vara missvisande eller felaktiga. Intervjun kan genomföras på både svenska och engelska.

Min handledare under uppsatsarbetet heter Vesa Leppänen, lektor vid Sociologiska institutionen, och kan nås på 0739-565174 om du önskar komma i kontakt med honom. Mitt telefonnummer är 0733-884825 och jag kan också nås på min e-mail stv14ien@student.lu.se.

Du får mer än gärna en kopia av uppsatsen när den är färdigskriven, uppsatsen kommer att publiceras i databasen Lund Student Papers. Tack för din tid och medverkan!

Isak Engdahl